

РОЗДІЛ І. ОРГАНІЗАЦІЯ І ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

УДК 351.82:338.23

Гайдучок Т.С., к.е.н., доцент

*Житомирський національний агроекологічний університет,
м. Житомир*

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ В СВІТЛІ СУЧАСНИХ ВИМОГ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Однією з найважливіших складових економічної системи є податки. Зростання їх ролі та значення у формуванні доходної частини державного бюджету країни в умовах переходу до ринкової економіки зумовило необхідність виокремлення з державного фінансового контролю самостійного виду контролю, який пов'язаний із перевіркою, по-перше, законності та правильності формування платниками податків податкової бази, по-друге, нарахування та повного і своєчасного перерахування податків до бюджетної системи країни – податкового контролю.

У податковій системі України податковий контроль є основною підсистемою, що визначається контрольною функцією податків, яка, своєю чергою, реалізується через координацію та контроль фінансово-господарської діяльності платників податків із використанням державними податковими органами різних форм і методів податкового контролю. Але досліджуючи сутність податкового контролю, необхідно чітко усвідомлювати, що належить до податкової системи держави. Загалом податкова система – це сукупність установлених у країні податків та механізмів їх стягнення. Вимога системності полягає в тому, що всі податки мають бути взаємопов'язані, органічно доповнювати один одного, не мати протиріч із системою в цілому і з окремими її елементами. Системний підхід також означає, що повинні реалізовуватися головні функції податків. З огляду на функції податків як прояв їх сутності в дії та вираження їх властивостей функція вказує, яким чином реалізується суспільне призначення цієї економічної категорії як інструменту вартісного розподілу та перерозподілу доходів. Звідси виникає головна розподільча функція податків, що виражає їх сутність як особливого централізованого (фіскального) інструменту розподільчих відносин [1]. Але будь-яка система повинна перебувати під певним захистом. Однією з форм захисту податкової системи є податковий контроль.

Як складова державного управління економікою, податковий контроль має певну специфіку щодо застосування на практиці та цільової спрямованості, яка відрізняє його від інших видів контролю. Це важливий елемент управління економікою та обов'язкова умова ефективного функціонування фінансової системи та економіки країни в цілому. Такий вид контролю притаманний будь-якій державі. Його основна мета – сприяння реалізації податкової політики

держави для підтримання добробуту громадян і забезпечення економічної безпеки.

Податковий контроль можна розглядати як у широкому, так і в вузькому значенні. У широкому розумінні – це контроль держави за дотриманням податкового законодавства всіма учасниками податкових правовідносин на всіх етапах податкового процесу. Зокрема, деякі законотворчі процедури представницьких органів з розгляду податкових законопроектів, підготовлені органами виконавчої влади, можна віднести до попереднього податкового контролю. Податковим у широкому сенсі є і відомчий контроль за дотриманням посадовими особами державних органів податкового законодавства. Можна згадати також контрольні функції Рахункової палати за використанням розпорядниками бюджетних коштів податкових пільг, фінансових органів – за належним виконанням кредитними організаціями обов'язків щодо своєчасного і повного перерахування податкових платежів до бюджету. Контроль за дотриманням податкового законодавства у властивих їм формах здійснюють також органи прокуратури і внутрішніх справ, митні органи.

Здійснення податкового контролю необхідно розглядати у двох аспектах: як функцію або елемент державного управління економікою; як особливу діяльність із дотримання податкового законодавства.

Обидва аспекти податкового контролю перебувають у нерозривній єдності й безперервному розвитку і вдосконаленні. Таким чином, податковий контроль пов'язаний із широким переліком положень економічного та правового характеру, які визначають сутність контролюючих процесів у податковій сфері та порядок і механізми його здійснення. Тому, на наш погляд, доцільно оцінювати не тільки ті положення, категорії, явища податкової сфери, що безпосередньо пов'язані з процесом здійснення податкового контролю і мають суто економічну природу, але й ті, що опосередковано на нього впливають і мають правовий характер.

Більшість таких категорій, положень зосереджена в Податковому кодексі України [2]. Адже саме він став головним важелем податкової реформи в Україні, що передбачала комплексний перегляд всієї системи оподаткування, зокрема базових принципів її побудови. І хоча Кодекс не вирішив усіх проблем, пов'язаних із недосконалістю податкових відносин, в цілому він все ж таки має шанси стати дієвим інструментом економічної політики держави. Розгляд та оцінка нововведень Податкового кодексу України дозволяють виявити основні тенденції розвитку податкової сфери, зокрема сфери податкового контролю.

Необхідно наголосити на тому, що саме податковий контроль забезпечує можливість кількісного відображення податкових надходжень та їх зіставлення із потребами держави у фінансових ресурсах для підтримки її безпечного існування. Через податковий контроль оцінюється ефективність податкового механізму, забезпечується контроль за рухом фінансових ресурсів, виявляється необхідність внесення змін до податкової системи, зокрема податкової політики. Податковий контроль – елемент, що формує конструкцію податкового механізму.

Отже, податковий контроль є необхідною умовою функціонування ефективної податкової системи. Він забезпечує зв'язок платників податків з органами державного управління, що наділені особливими податковими правами і повноваженнями. Податковий контроль є завершальною стадією управління оподаткуванням і одночасно одним з елементів планування податкових доходів бюджетів. Це зумовлено тим, що з однієї сторони, він є формою реалізації контролюючої функції податків, а з іншої – формою примусових грошових відносин.

Список використаної літератури:

1. Василик О.Д. Державні фінанси України: навч. посіб. / О.Д. Василик. – К.: Вища шк., 1997. – 383 с.
2. Податковий кодекс України від 2.12. 2010р. №2755-VI [Електронний ресурс] – Джерело доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T102755.html